

-Historisk tilbakeblikk på rammebetingelser, styringssystemer og tilpasning

Sigurd Rysstad, januar 2018

Disposisjon

- A. Noen rammebetingelser
 - Etterspørsel
 - Konkurransen
 - Styringssystem
- B. Departementsstyrt høyskole: 1897- ca. 1970/80
- C. Demokratisk fagstyre: ca.1970/80 - ca. 2000
- D. Rektorstyrt bedriftsmodell: ca. 2000-
- E. NMBUs visjon

A. Endringer i (noen) rammebetingelser

1. Etterspørsel

Dramatiske endringer i næringsstruktur (og levekår):

- 1890-tallet: ca. 50% befolkningen sysselsatt i landbruket
- 2018: 1-2% av sysselsettingen i landbruket

Andel som begynner med høyere utdanning:

- Fra en liten elite til majoritet av ungdomskullet

2. Økt konkurranse om studiesøkende ungdom

- UiO (1811). NLH (1897). NTH (1911).
- NVH og NHH (1936)
- UiB (1945), UNIT/NTNU (1968/1996), UiT (1968)
- Distriktshøgskoler 1970-tallet
- Regionale høgskoler 1990-tallet
- Nye universiteter (UiS 2004, UiA 2007, UiN/Nord (2011). etc- etc.

A2. Styring i praksis: Blanding av flere systemer

Dramatiske endringer i
styringssystem og maktforhold:

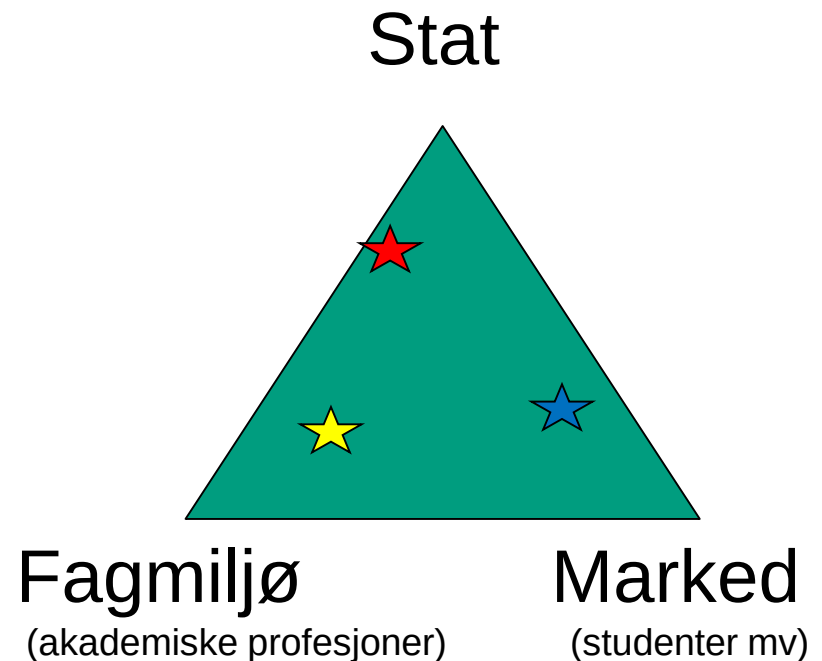
(1) Sentralstyrte universiteter
Departement/Storting

(1) Demokratisk styrte universiteter:
Kollegiale organer

(2) Autonome rektorstyrte universiteter
Bedriftsmodellen

B. NLH som departementsstyrt høgskole

- [1859: Høiere landbrugskole (elever)]
- 1897: Høiskole: Fem avdelinger – 2-årige studier: Jordbruk, Hagebruk, Utskifting, Meieri, Skogbruk
- 1919: 3-årige studier pluss doktorgrad
 - Hagekunst/arkitektur spesialisering i hagebruk
- 1950/60t.: Noen spesialiseringsmuligheter
 - Bl.a. landbruksøkonomi, landbruksteknikk
- 1971: Over 30 institutter og 12 studieprogram koordinert av sentral studienemnd. Blant annet:
 - Naturforvaltning
 - Jordskifte (eiendom, kartfag, planlegging)

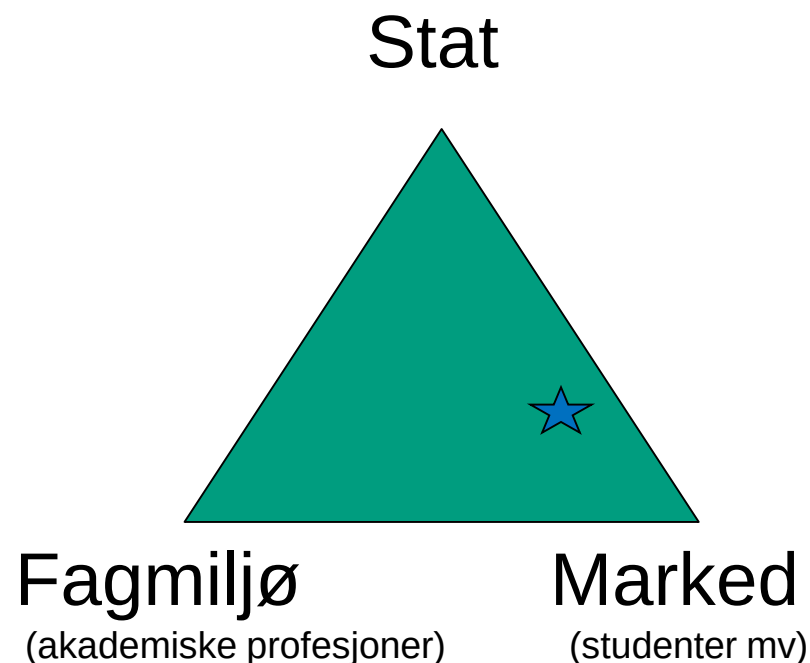
C. Demokratimodellen ved NLH

- Vitenskapelig ansatte med rent flertall i alle styringsorganer: Instituttstyrene, høgskolestyret etc.
- Valgt rektor
- Myte: Demokratimodellen førte til lite omstilling/endring?
- Eksempler, store endringer ca. 1990:
 - 12 institutter
 - Generelt økonomistudium
 - Sivilingeniørutdanning (inkl. karttekniske fag)
- Ca. 1995:
 - Cand. scient. Studium: «Naturvitenskapelige fag»

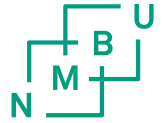
D1: Bedriftsmodell og rektorvelde: Sentrale reformer og lokal tilpasning

Kvalitetsreformen (2003-):

- Resultatbasert finansiering («marked»)
- Departementsoppnevnte styrerepresentanter og fra 2014 også styreleder
 - Ansatte ledere, stegvis avvikling av kollegiale organ

D2: Bedriftsmodell og rektorvelde: - Organisatoriske endringer og nye fagtilbud

- NLH: Fra 12 til 7(8) institutter.
- Naturforvaltning+ skog. Suksess?
- Utviklingsstudier (2005)
- Først jord pluss planter, så jord pluss naturforvaltning (NINA)
- KBM: Bioteknologi og mat. Suksess?

D3. Flere reformer

- Sentralt: Nye universiteter og fusjoner
- NMBU (2014): NLH (UMB) + NVH
- Mye famling og tilfeldigheter ved NMBU:
 - 2014: 3 nivåer: 3 fakulteter og 13 institutter
 - 2016: 2 «styringsnivå»: 7 fakulteter, men mange «institutter» på nivå 3.
- Faglig funderte fusjoner? Eksempler:
 - LANDSAM: ILP+ NORAGRIC. Hvorfor?
 - BIOVIT: «Husdyr»+ «planter», men ikke «jord»

E. NMBUs visjon: «Kunnskap for livet»

Globalt og lokalt

“**NMBU** har studier og forskning som møter de store *globale* spørsmålene om miljø, bærekraftig utvikling, bedre folke- og dyrehelse, klimautfordringer, fornybare energikilder, matproduksjon og areal- og ressursforvaltning.”

(<https://www.nmbu.no/om>)

Til høyre: Utdrag fra Strategidokument 2014-2018

Visjon, strategi og mål

Visjonen for NMBU - Kunnskap for livet

Visjonen uttrykker universitetets overordnede mål om å bidra til å sikre framtidens livsgrunnlag gjennom fremragende forskning, utdanning, formidling og innovasjon.